

KUOPIO

Hankintaohjelma

Kuopion kaupungin hankintalinjaukset 2023–2030

Kaupunginhallitus 15.5.2023

Sisälllys

1 Hankintaohjelman tausta, tavoitteet ja toimintaympäristön muutokset	2
1.1 Tausta ja tavoitteet	2
1.2 Toimintaympäristön muutokset	2
2 Hankintaperiaatteet ja hankintatoimen organisoituminen.....	5
2.1 Kuopion hankintoja ohjaavat asiakirjat	5
2.2 Kuopion kaupungin hankintaperiaatteet.....	5
2.3 Kuopion kaupungin hankintaorganisaatio.....	7
2.4 Hankintayhteistyö Sansia Oy:n kanssa	8
3 Hankintaohjelma strategian toteuttajana	9
3.1 Kansallinen julkisten hankintojen strategia.....	9
3.2 Kuopio 2030 –strategia.....	11
3.3 Hankintaohjelman kriittiset menestystekijät	12
3.3.1 Hyvinvoiva ja yhteisöllinen Kuopio.....	12
3.3.2 Elinvoimainen ja kasvava Kuopio	13
3.3.3 Ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio.....	15
3.3.4 Uudistuva ja yhdessä tekevä Kuopio	16
4 Hankintaohjelman seuranta	18
LIITE 1 Mittarit.....	19
LIITE 2 Vaikuttavuustiedot.....	20

1 Hankintaohjelman tausta, tavoitteet ja toimintaympäristön muutokset

1.1 Tausta ja tavoitteet

Kuopion kaupungin hankintaohjelma toteuttaa kaupungin strategiaa ja linjaa kaupungin hankintojen tekemistä vuosien 2023–2030 aikana. Strategia toimii johtamisen välineenä ja ohjaa pitkäjänteistä toiminnan suunnittelua ja luo pohjan suunnitelmalliselle kehittämiselle. Hankintaohjelman tehtävänä on tukea kaupungin palveluiden tuottamisen onnistumista ja kaupunkistrategian toteuttamista. Hankintoja voidaan hyödyntää kaupungin toiminnan ja palveluiden suuntaamisessa aiempaa tehokkaammin huomioimalla yhteiskunnan keskeiset muutosvoimat – Kuopion ja koko kaupunkikonsernin erityistarpeita korostaen. Hankintaohjelma toimii perustana koko Kuopion kaupungin hankinnoille ja hankintatoiminnan kehittämiseksi.

Julkiset hankinnat ovat osa kaupungin elinkeinopolitiikkaa ja samalla Kuopion kaupungin strateginen työkalu, jonka avulla kaupungin asettamia strategisia tavoitteita voidaan edistää konkreettisesti ja vaikuttavasti.

Hankintaohjelman keskeisiä tavoitteita ovat:

- Hankintoja ohjaa kokonaistaloudellisuus, jota tarkastellaan koko hankinnan elinkaaren ajalta.
- Hankinnoilla edistetään markkinoiden toimivuutta ja synnytetään kilpailua.
- Hankinnoilla edistetään valittujen painopisteiden, kuten kestävän kehityksen, mukaista hankintatoimintaa.
- Markkinavuoropuhelu on osa kilpailutusprosessia.
- Yritysten osallistumista kilpailutuksiin edesautetaan viestimällä tulevista tarpeista.
- Luodaan toimintaedellytyksiä elinkeinoelämälle ja mahdollisuuksia paikallisille yrittäjille osallistua kilpailutuksiin.

Kuopion kaupungin tavoitteena on järjestää palvelut monituottajamallilla, jossa mukana ovat kaupunki, yritykset, yhdistykset ja järjestöt. Monituottajamallilla tavoitellaan julkisen ja yksityisen palvelutarjonnan kumppanuutta ja verkostoitumista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tämän ohjelman valmisteluvastuu on ollut talous- ja omistajaohjauksella ja lisäksi valmisteluun on osallistettu kaupungin henkilöstöä, elinkeinoelämän edustajia ja muita sidosryhmiä. Päivittämistyötä on ohjannut kaupunginjohtajan johtoryhmä.

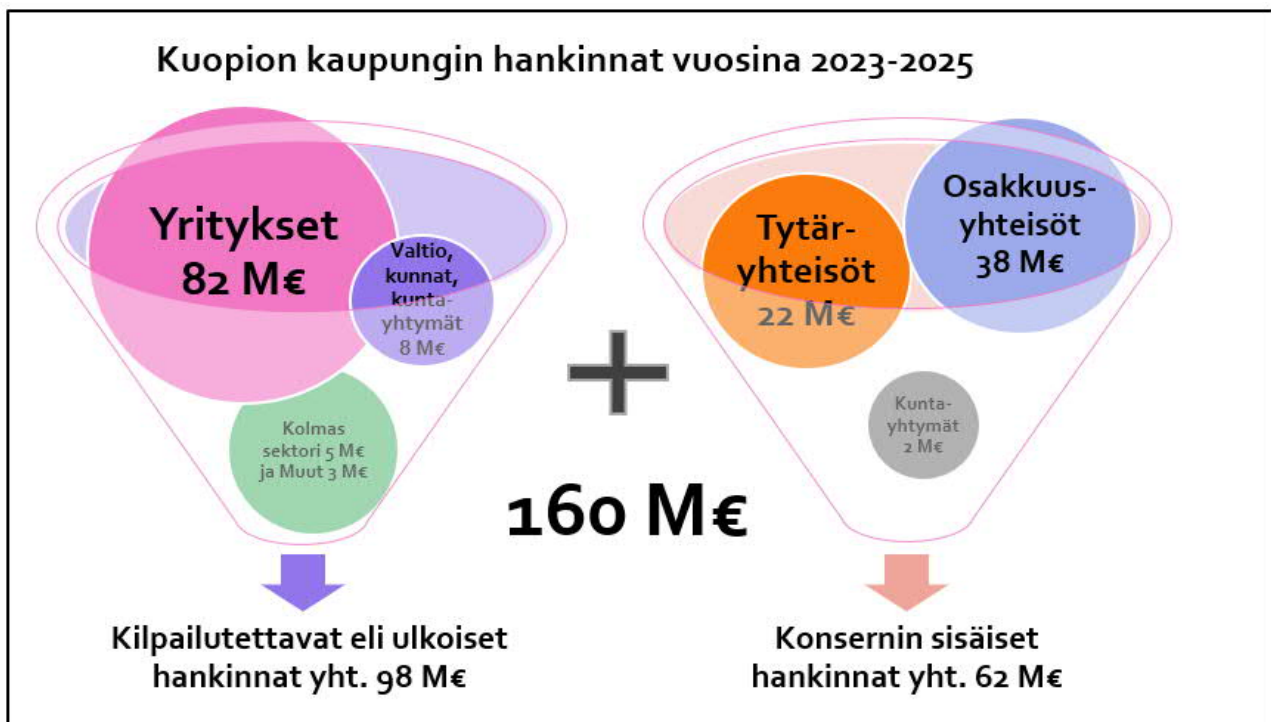
Kuopion kaupungin hankinta- ja pienhankintaohjeet päivitetään hankintaohjelman hyväksymisprosessin yhteydessä vastaamaan nykytilaa ja uutta päivitettyä hankintaohjelmaa.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

Vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveystaloudet sekä pelastustoimi siirtyivät Pohjois-Savon hyvinvointialueen järjestämisvastuulle ja lomituspalvelut siirtyivät Iisalmen kaupungille. Muutos näkyi kaupungin talouden volyyymeissa siten, että käyttötalousmenoista yli puolet siirtyi hyvinvointialueelle ja samalla kaupungin hankinnoista noin 350 M€ siirtyi hyvinvointialueelle.

Muutoksen myötä kaupungin hankinnat ovat noin 160 M€ ja ne keskittyvät tavaroiden ja palveluiden ostoihin sekä henkilöliikennepalveluostoihin. Suurin osa (62 %) hankinnoista on kilpailutettavia, eli ulkoisia hankintoja ja 38 % hankinnoista on konsernin sisäisiä hankintoja. Näistä 61 % tehdään osakkuusyhteisöiltä.

Kuopion kaupungin hankinnat eli sisäiset ja ulkoiset palvelujen, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot sekä investoinnit muodostavat noin puolet kaupungin menoista. Kaupungin investointitaso on noin 85–100 M€/vuosi.

Kuvio 1. Kuopion kaupungin palvelujen ostojen jakautuminen konsernin sisäisiin ja ulkoisiin hankintoihin vuosina 2023–2025 (arvio). Ei sisällä investointeja.

Toimintaympäristössä tapahtuu uusi suuri muutos vuoden 2025 alussa, kun TE-palvelut siirtyvät kuntien vastuulle. Uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää parhaalla mahdollisella tavalla työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Osana TE-palveluiden palvelustrategiaa on palvelujen hankintasuunnitelma, joka valmistellaan vuonna 2023 kun lainsäädäntö ja mahdollinen kunta- ja työllisyysalueyhteistyö on selvinnyt.

Hankintojen suunnittelussa korostuu hankittavien palveluiden räätälöinnin ja tarkan asiakaskohdennuksen lisäksi kuntien ja/tai työllisyysalueiden välinen hankintayhteistyö. Oletettavaa on, että Kuopion kaupungilla on merkittävä koordinaattorooli hankintojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Hankintojen volyymin oletetaan kasvavan noin 4,5–5 M€.

Kuopion kaupungin hankintatoimen kehittämiseksi on tehty useita toimenpiteitä. Kuopion Yrittäjät, Kuopion alueen kauppakamari, Sansia Oy ja Kuopion kaupunki perustivat vuonna 2021 yhteisen hankintafoorumin, jonka tavoitteita ovat mm. pienhankintojen läpinäkyvyys, markkinavuoropuhelujen määrän lisääminen sekä tarjouskilpailujen tarjousten määrän lisääminen hankinnoissa. Lisäksi hankintafoorumin tavoitteena on viestinnän ja vuorovaikutuksen lisääminen kaupungin ja yritysten välillä. Kuopion kaupunki järjestää yrityksille vuosittain hankintailtapäivän, jossa kerrotaan tulevan vuoden hankinnoista ja ajankohtaisista aiheista.

Kaupungin hankintojen raportointia on kehitetty siten, että hankinnoista on mahdollista saada varsin yksityiskohtaista tietoa toimittajittain, tuoteryhmittäin ja palveluittain sekä hyödyntää tietoa mm. arvioitaessa hankintojen aluetaloudellisia vaikutuksia ja suunniteltaessa tulevia hankintoja.

Kaupungin verkkosivuilla julkaistaan tietoa avoimista aineistoista ja rajapinnoista, joita ulkopuoliset tahot voivat käyttää maksuttomasti. Kuopion kaupunki on julkaissut myös ostolaskuaineistoa vuodesta 2012 alkaen kaupungin www-sivuilla.

Hankinnoista löytyy kootusti tietoa kaupungin nettisivuilta www.kuopio.fi -> Työllisyys ja yrittäminen -> [Julkiset hankinnat](#)

2 Hankintaperiaatteet ja hankintatoimen organisoituminen

2.1 Kuopion hankintoja ohjaavat asiakirjat

- Kansallinen julkisten hankintojen strategia
- Kuopion strategia vuoteen 2030 / kaupunginvaltuusto
- Hankintaohjelma 2023–2030 / kaupunginhallitus/-valtuusto
 - Hankinnat kaupunkistrategian toteuttajana
- Hallintosäntö- ja toimintasäännöt/ kaupunginvaltuusto
 - Hankintoja koskeva toimivalta
- Hankintaohjeistus / kaupunginhallitus
 - Toimintaohjeet hankintojen toteuttamiseksi
- Valtuustoaloitteet / kaupunginvaltuusto

Kuopion kaupunki seuraa aktiivisesti kehittyvää julkisia hankintoja ohjaavaa lainsäädäntöä sekä valtakunnallista päivittyvää ohjeistusta koskien julkisia hankintoja.

2.2 Kuopion kaupungin hankintaperiaatteet

Kuopion kaupungin tulee järjestää hankintatoimintansa siten, että hankinnat voidaan toteuttaa taloudellisesti ja suunnitelmallisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Merkittävimmistä hankinnoista tulee tehdä vaikutusten arviointi ennen hankintapäätöksen tekemistä. Tässä yhteydessä arvioidaan mm. hankinnan strategiavaikutukset, vaikutukset ihmisiin, ympäristöön ja ilmastoon sekä kaupungin talouteen ja vaikutukset yrityksiin.

Kuopion kaupunki noudattaa palveluiden, tavaroiden ja rakennusurakoiden hankinnoissa seuraavia periaatteita.

Kilpailutettavat hankinnat

Hankintalain mukaan kilpailutettavat hankinnat

Kynnysarvon ylittävät hankinnat on kilpailutettava hankintalain mukaan.

Pienhankinnat

Kansallisten kynnysarvojen alle jäävissä hankinnoissa eli pienhankinnoissa ei sovelleta hankintalain mukaisia. Pienhankinnat tehdään Kuopion kaupungin voimassa olevan pienhankintaohjeen mukaisesti. Myös pienhankinnoissa huomioidaan hankinnan kokoon ja laajuuteen nähden riittävä avoimuus ja syrjimättömyys. Pienhankinnoissa suositaan pienhankintajärjestelmän käyttöä, millä edistetään alueen elinkeinoelämän mahdollisuutta osallistua hankintoihin.

Sidosyksikköhankinnat (in-house -hankinnat)

Hankintalain mukaan sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä, yleensä käytännössä yhtiömuotoista toimijaa. Edellytyksenä on lisäksi, että hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa yksiköön samalla tavalla kuin omiin toimipaikkoihinsa. Sidosyksikössä ei saa olla yksityistä omistusta. Kun nämä sidosyksikön kriteerit täyttyvät, voi hankintayksikkö tehdä siltä hankintoja kilpailuttamatta sidosyksikkösuhteeseen perustuen. Kuopion kaupunki on osakkaana tietyissä yhtiöissä, jotka ovat sidosyksikköasemassa Kuopion kaupunkiin. Eniten sidosyksikköhankintoja tehdään Servica Oy:ltä, Monetra Oy:ltä, Istekki Oy:ltä, Mestar Kuopio Oy:ltä ja Järviseudun Työterveys Oy:ltä.

Sidosyksikköhankinnat rajautuvat tiettyihin toimialoihin, esimerkiksi rakentamiseen ja kunnossapitoon, ICT-palveluihin sekä tukipalveluihin. Kaupungin määräysvallassa olevat sidosyksiköt tuottavat strategisesti keskeisiä palveluita. Tällaisten sidosyksiköiden tehtäviin voi kuulua esimerkiksi kaupungin varautumiseen tai huoltovarmuuteen liittyviä tehtäviä.

Sidosyksiköt, joissa kaupunki on vähemmistöosakkaana, puolestaan ovat keskittyneet tuottamaan esimerkiksi kuntien erikoistuneita taloushallinto- ja ICT-palveluita. Osakkaina on tyypillisesti muita julkisen alan toimijoita.

Sidosyksiköt ovat useimmiten hankintayksiköitä, joten ne noudattavat hankintalakea omissa hankinnoissaan.

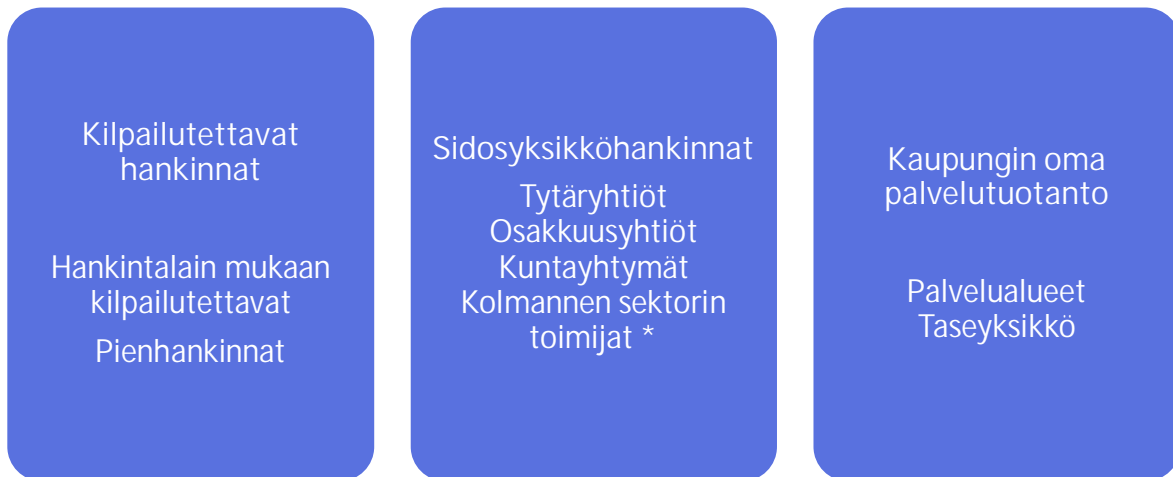
Tilaaaja-tuottaja-toimintatapa ja sopimusohjaus

Tilaaaja-tuottaja-toimintatavalla tarkoitetaan julkisen palveluiden organisoimista siten, että palvelujen tilaajan ja tuottajan roolit erotetaan toisistaan. Tilaajana on julkinen taho, esimerkiksi kunta. Tuottajana voi toimia joko kunnan oma tai sen ulkopuolinen organisaatio. Tilaajan ja tuottajan välistä toimintaa ohjataan sopimuksilla. Sopimusohjaus sisältää ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteet saavutetaan ja johon sopimuksen seuranta ja valvonta kuuluvat tärkeänä osana. Tilaajaosaamisen ja sopimusohjauksen merkitys kasvavat kaupunkikonsernin sisäisessä palveluiden tilaamisessa ja tuottamisessa.

Kaupungin oma palvelutuotanto

Kunta voi valita, miten se järjestää palvelutuotantonsa. Se voi tuottaa palvelut itse, tehdä niitä yhteistyössä muiden kuntien kanssa, käyttää hankintalain mukaisia ostopalveluja markkinoilta tai hyödyntää julkista palveluvelvoitetta. Jos kunta arvioi, että sen on järkevää tuottaa jokin palvelu itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa, se voi perustaa tai hyödyntää tällöin sidosyksikkönä toimivaa yhtiötään. Sidosyksikön toiminta rinnastuu kunnan omaan palvelutuotantoon.

Kuopion kaupungin hankinnat

Kuvio 2. Kuopion kaupungin palveluiden ja tavaroiden hankintaperiaatteet *) Kolmannen sektorin esim. säätiöiden osalta on selvítettävä, onko kyseessä sidosyksikköhankinta vai hankintalain mukainen kilpailutus.

2.3 Kuopion kaupungin hankintaorganisaatio

Kaupungin palvelualueet ja taseyksikkö Kuopion Tilapalvelut vastaavat itse hankinnoistaan hyväksytyjen suunnitelmien ja talousarvioiden puitteissa. Ne vastaavat osaltaan siitä, että kaupungin hankinnat tehdään laadukkaasti ja kokonaistaloudellinen edullisuus huomioon ottaen. Tätä varten palvelualueet ja taseyksikkö Kuopion Tilapalvelut osoittavat hankinnan kilpailuttamiseen ja hankinnan sopimusaikaiseen hallintaan asiantuntevaa ja osaavaa henkilökuntaa. Koko kaupunkia koskevista yhteisistä palveluhankinnoista vastaa elinvoima- ja konsernipalvelujen palvelualue. Palvelualueilla tulee olla nimetty hankintayhteyshenkilö. Kaupunkitasoisesta hankintojen ohjauksesta vastaa hankintasuunnittelija.

Hankintaohjelman toimeenpanosta vastaavat ne tahot, jotka suunnittelevat ja toteuttavat hankintoja. Palvelualueet ja kaikki hankintoihin osallistuvat toimialojen asiantuntijat vastaavat siitä, että kilpailutuksissa otetaan huomioon hankintaohjelman tavoitteet. Koska kyseessä on kaupunkistrategian toteuttamisohjelma, tulee myös kaupungin tytäryhtiöiden hankintatoiminnan tapahdusta ohjelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kaupungin hankintatoimintaa on kehitetty kokoamalla kaupungin hankintayhteyshenkilöt ja hankintasuunnittelija hankintatiimiksi, jonka tavoitteena on tiivistää yhteistyötä hankinnoissa, lisätä vuorovaikutusta eri toimijoiden kesken, parantaa tiedonkulkua ja kehittää hankintatoimintaa sekä strategian tavoitteiden jalkauttamista ja raportoinnin kehittämistä. Hankintatiimin työskentelyyn osallistuvat myös talousjohtaja, kaupungin lakimies ja Sansian edustaja.

Kaupungin hankinnat kilpailuttaa pääsääntöisesti Sansia Oy, jonka kilpailutusten ulkopuolelle jäävät erikseen sovittavat erityishankinnat kuten rakennusurakat, suorahankinnat ja pienhankinnat. Kuopion Tilapalvelut kilpailuttaa rakennushankkeiden hankinnat itse. ICT-palvelut ja -ratkaisut järjestää tietohallinto ja kilpailutukset voi tehdä yksikkö itse, hankintayhtiö Sansia tai valtakunnallinen hankintayhtiö Hansel Oy, in-house yhtiö esim. Istekki Oy tai Monetra Oy. Kilpailutustapa valitaan tapauskohtaisesti parhaaksi ja kustannustehokkaimmaksi arvioidulla tavalla. Sansia Oy:n kilpailuttamien hankintojen hankintapäätökset ja -sopimukset tekee Sansia Oy. Palvelualueiden ja taseyksiköiden omat hankintapäätökset ja -sopimukset tehdään voimassa olevien hallinto- ja toimintasääntöjen puitteissa.

2.4 Hankintayhteistyö Sansia Oy:n kanssa

Sansia Oy on vuonna 2011 perustettu julkisomisteinen palveluyhtiö (aiemmin IS-Hankinta Oy), joka tuottaa palveluja hankintalain mukaisena yhteishankintayksikkönä. Sansia Oy on Kuopion kaupungin osakkuusyhtiö ja kaupungin omistusosuus Sansiasta on 24,4 % (31.12.2022). Yhtiö tuottaa omistajilleen laaja-alaisia hankinta- ja sopimushallintapalveluja. Yhtiön toimenkuvaan kuuluu myös asiakkaiden hankintaneuvonta- ja kouluttamispalvelut. Koska yhtiön toiminta perustuu julkisten hankintojen erityisosaamiseen ja ammattitaitoon, Kuopion kaupunki keskittää kynnyksarvot ylittäviä hankintapalveluja Sansia Oy:lle. Hankintojen siirtäminen yhtiölle vapauttaa kaupungin henkilöstön työpanosta merkittävästi omaan ydintoimintaan.

Sansian roolina on vastata kilpailutusprosessissa sen tehokkaasta läpiviennistä, osaltaan hankinnan kustannustehokkuudesta (elinkaarikustannustehokkuudesta) hankintalain noudattamisesta sekä sopimuskaudella sopimuksen hallintaan liittyvistä toimenpiteistä. Palvelualueiden ja Tilapalveluiden roolina on vastata hankinnan kohteen ja ehtojen määrittämisestä siten, että hankinnat tehdään tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina taloudellisesti, riittävän laadukkaasti ja tarpeita vastaavasti. Mikäli Sansialla ei ole valmiiksi kilpailutettua palvelua, voidaan hyödyntää toisen sidosyksikön esim. Hanselin kilpailuttamaa palvelua.

3 Hankintaohjelma strategian toteuttajana

Kuopion kaupunkistrategia vuoteen 2030 kertoo kaupungin halutun tulevaisuuden kuvan ja päämäärät ja toimii johtamisen välineenä sekä ohjaa pitkäjänteistä toiminnan suunnittelua. Strategia on koko kaupunkiyhteisön yhteinen ja se ohjaa myös konserniyhteisöjen talous- ja toimintasuunnitelmia. Hankintaohjelma on yksi kaupunkistrategiaa toteuttavista ohjelmista, jonka tavoitteita ohjaa myös kansallinen julkisten hankintojen strategia.

3.1 Kansallinen julkisten hankintojen strategia

Julkisten hankintojen strategia on valmisteltu valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton yhteistyönä, ja valtioneuvosto on vahvistanut sen valtion toimijoita sitovaksi asiakirjaksi. Kuntaliiton suosituksena on, että kunnat ja kuntayhtymät ottavat kansallisen strategian linjauksia osaksi oman organisaationsa strategiaa ja hankintojen johtamista. Kuopion hankintaohjelman päivityksessä on hyödynnetty kansallisen hankintastrategian tietoaineistoa ja johtopäätöksiä ja peilattu kansallisen strategian tavoitteita kaupungin omiin strategisiin tavoitteisiin.

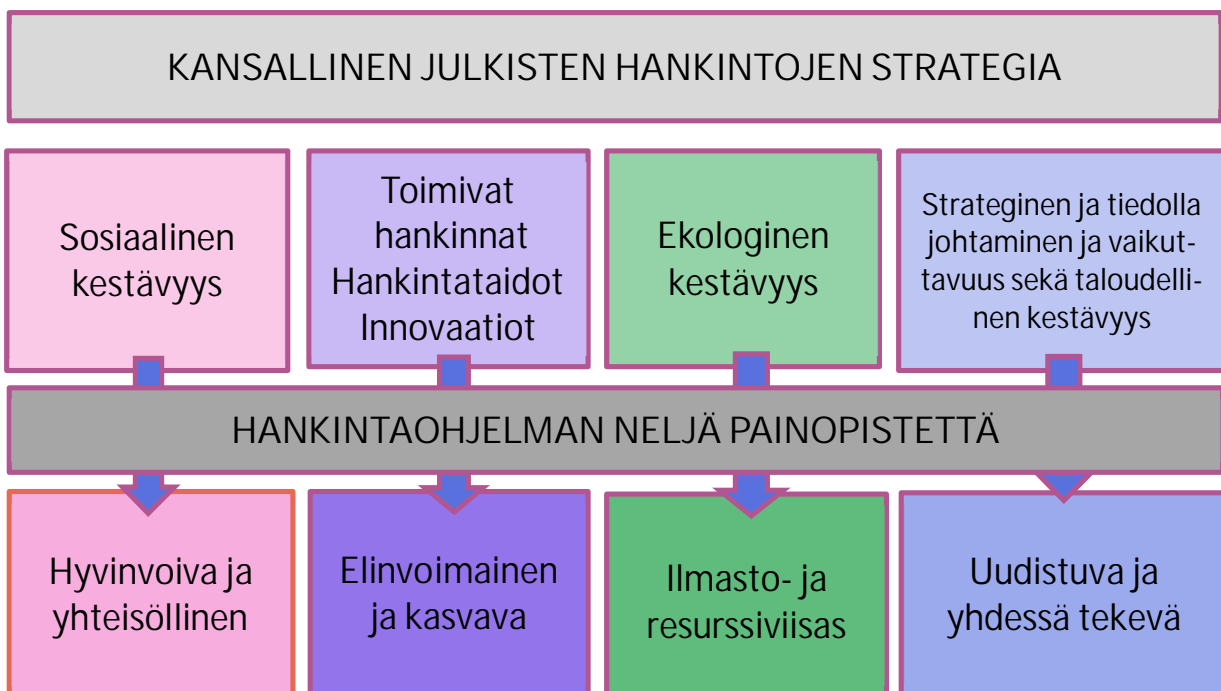

Kuvio 3. Kansallisen hankintastrategian tahtotilat

Kansallinen hankintastrategia koostuu kahdeksasta kehittämisen osa-alueesta, jotka ovat kaikki riippuvaisia toisistaan:

1. Strategian kehittämisen kärkinä ovat strateginen johtaminen sekä hankintataitojen edistäminen
2. Tietojohtaminen ja vaikuttavuuden arviointi tukevat strategista johtamista
3. Kehittämistyön keskiössä on toimivien ja laadukkaiden tuotteiden ja palveluiden hankkiminen siten, että kaikki osapuolet ovat osallisena prosessissa ja markkinat ovat elinvoimaiset
4. Julkisten hankintojen osana voidaan synnyttää myös innovaatioita
5. Näiden elementtien avulla voidaan hankinnoilla saavuttaa taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyyttä

Kuvio 4. Kansallisen julkisten hankintojen strategian linkittyminen kaupunkistrategiaan ja hankintaohjelman neljään päämäärään

3.2 Kuopio 2030 –strategia

Visionamme on olla ”Hyvän elämän pääkaupunki”. Hyvää elämää ilmentävät terveys, alueen elinvoima ja arjen rikkaus. Visiota täsmäntävät neljä päämäärää:

1. Hyvinvoiva ja yhteisöllinen – turvallinen kaikille, hyvä paikka kasvaa ja oppia
2. Elinvoimainen ja kasvava – houkutteleva osaajille ja yrityksille
3. Ilmasto- ja resurssiviisas – kestävästi kasvava, ympäristöstään ylpeä
4. Uudistuva- ja yhdessä tekevä – haluttu hyvinvoiva

Strategiassa on kolme läpileikkaavaa strategista tavoitetta, jotka ovat digitalisaatio, kumppanuus ja kansainvälisyys. Strategiaa täydentävät poikkihallinnolliset ohjelmat ja suunnitelmat.

Kuvio 5. Kuopion kaupungin strategia vuoteen 2030

3.3 Hankintaohjelman kriittiset menestystekijät

Hankintaohjelma toteuttaa kaupungin strategiaa. Seuraavissa luvuissa täsmennetään kaupungin strategian päämäärien kriittisiä menestystekijöitä hankintojen näkökulmasta. Lisäksi kriittisille menestystekijöille on asetettu tavoitteet ja mittarit.

3.3.1 Hyvinvoiva ja yhteisöllinen Kuopio

Kriittinen menestystekijä	Tavoite 2023–2025	Mittari
Elinympäristö ja osallisuus	1. Hankinnoissa huomioidaan palvelunkäyttäjien tai heitä edustavien tahojen osallistuminen hankinnan valmisteluun	1.1 Palvelun käyttäjien osallistuminen hankintojen valmisteluun kpl/ vuosi
Työ ja toimeentulo	2. Edistämme hankinnoilla muita heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä	2.1 Työllistämisehdon sisältäviä hankintoja kpl/ vuosi

Elinympäristö ja osallisuus

Hankinnoilla edistetään turvallisen ja viihtyisän elinympäristön, varhaisen tuen ja aktiivisen arjen toteutumista. Uudet palvelukonseptit edistävät yleistä hyvinvointia ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Monituottajamalli mahdollistaa asiakkaille valinnanvapauden, osallisuuden ja motivoitumisen lisääntymisen itseään koskevassa palveluprosessissa.

Työ ja toimeentulo

Hankinnoilla ja niiden kohdentumisella on suuria vaikutuksia alueen taloudelliseen toimeliaisuuteen ja työllisyyteen. Työllisyyden lisääminen ja työmahdollisuuksien avaaminen tukee tasapainoista, elinvoimaista ja kestävästä yhteiskuntarakennetta.

Kuopion kaupunki otti käyttöön vuonna 2019 hankinnoilla työllistämisehdon, jolla toteutetaan konsernitasoista työllisyyspolitiikkaa ja edistetään uusien työ- ja oppisopimuspaikkojen syntymistä sekä heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä julkisten hankintojen avulla.

3.3.2 Elinvoimainen ja kasvava Kuopio

Kriittinen menestystekijä	Tavoite 2023–2025	Mittari
Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyysympäristö	3. Alueellisen elinvoiman mahdollistaminen hankintojen suunnitelmallisuudella, avoimuudella, markkinavuoropuheluilla, markkinakartoituksilla ja hankintoja jakamalla tarkoituksenmukaisiin kokonaisuuksiin siten, että pk-yritykset huomioidaan hankinnoissa.	3.1 Hankintojen aluetaloudellinen vaikuttavuus Kuopion kaupungin hankinnat yrityksiltä *)
Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä	4. Teemme toimivia ja laadukkaita hankintoja osallistavasti ja edistäen innovaatiomyönteisen ja elinvoimaisen markkinan syntymistä.	4.1 Hankinnat, joissa syntyy innovatiivisia menetelmiä tai ratkaisuja Osuus kaikista kynnysarvon ylittävistä hankinnoista **)

*) Ostolaskujen toimittajan postinumeron mukaan

**) Kuopion kaupungin kynnysarvon ylittävät hankinnat ml. yhteishankinnat ja puitejärjestelyt (ei sisälly puitejärjestelyiden sisällä tehdyt minikilpailutukset)

Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjyysympäristö

Kilpailukykyinen yrittäjyysympäristö ja hankintapolitiikka tarkoittaa sitä, että rahat käytetään yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen ja kehittämistyön runkona on toimivien ja laadukkaiden tuotteiden sekä palveluiden hankkiminen monituottajamallilla siten, että markkinat ovat elinvoimaiset.

Hankintataitojen jatkuva kehittäminen on edellytys onnistuneille hankinnoille. Hankintaosaamista tarvitaan läpi koko organisaation, eikä hankintoja tule nähdä erillisenä tukitoimintona.

Hankinnoissa on, aina kun se on perusteltua ja mahdollista, varmistettava, että myös aloittavilla yrityksillä ja pk-yrityksillä on mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin. Tätä edistetään suunnitelmallisuudella, avoimuudella, ennakoidusti tehdyillä markkinavuoropuheluilla ja markkinakartoituksilla sekä jakamalla hankinnat tarkoituksenmukaisiin kokonaisuuksiin.

Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä

Innovatiiviset hankinnat antavat yrityksille referenssejä ja mahdollistavat sitä kautta kasvua ja vientiä. Innovatiivisilla hankinnoilla edistämme vaikuttavuutta niin kansantaloudellisesti kuin hankintayksikkökohtaisesti. Tavoitteiden toteutumisessa kokeilevalla ja kehitysmuotoisella organisaatiokulttuurilla on merkittävä rooli. Innovaatioiden avulla voidaan löytää ratkaisuja haasteisiin, jotka liittyvät esim. hankintojen laadun, vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseen, hiilijalanjalan pienentämiseen ja kiertotalouden edistämiseen. Innovaatioiden hankkiminen tukee julkisen talouden kestävyttä.

Esimerkkejä:

Datajalostamo

Datajalostamo on Kuopion kaupungin tarjoama palvelu, jonka tarkoituksena on mahdollistaa eri datalähteiden tehokas hyödyntäminen peruseriaatteen avoimuus, pitkäjänteisyys ja toimittajariippumattomuus. Datajalostamo-alustan avulla voidaan kerätä, jalostaa, visualisoida sekä jakaa dataa. Alustaa kehitetään mm. yritysten, oppilaitosten, tutkimuslaitosten, hyvinvointipalvelujen ja Kuopion kaupungin käyttöön. Datajalostamo avaa yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia datan avulla sekä tutkimuslaitoksille ja oppilaitoksille tilaisuuden käyttää dataa, johon on ollut aiemmin vaikea päästä käsiksi. Datajalostamon päälle kehitettävät sovellukset tulevat parantamaan kaupunkilaisten arkea, mahdollistavat kestävä kehityksen ja hiilineutraaliuden edistämisen sekä parantavat datan käytettävyyttä tiedolla johtamisen näkökulmasta.

Kuopio Living Lab

Kuopio Living Lab on käyttäjäkeskeinen, avoin innovaatioekosysteemi, joka toimii välittäjänä kansalaisten, tutkimusorganisaatioiden, oppilaitosten, yritysten ja kaupungin keskuudessa. Osana Kuopio Living Lab -toimintaa, Kuopion kaupunki tarjoaa Living Lab -palveluja, joilla tulevaisuuden ratkaisuja kehittävät yritykset voivat testata ja kehittää tuotteitaan sekä palveluitaan aidoissa ympäristöissä työskentelevillä asiantuntijoilla ja palveluiden loppukäyttäjillä. Ympäristöinä ovat kaupunkiympäristön palvelut, koulu- ja oppimisympäristöt sekä hyvinvoinnin edistämisen ympäristöt.

Innovaatioekosysteemisopimus

Valtio on solminut Kuopion ja 15 muun yliopisto- ja yliopistokeskuskaupungin kanssa innovaatio-toimintaa vahvistavat ekosysteemisopimukset helmikuussa 2021. Tavoitteena on luoda paikallisiin osaamiskärkiin rakentuvia kansainvälisesti houkuttelevia kokeilu- ja innovaatioympäristöjä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäville ratkaisuille. Keskeisinä keinoina ovat kaupunkikehityshankkeet, innovatiiviset julkiset hankinnat, tutkimustulosten hyödyntäminen, uudet liiketoimintaekosysteemit, startup-yhteisöt sekä osaamisen vahvistaminen kansainvälisten osajien avulla. Kuopion innovaatioekosysteemin osaamiskärkinä ovat terveys- ja hyvinvointitekniologia sekä vesiosaaminen.

3.3.3 Ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio

Kriittinen menestystekijä	Tavoite 2023–2025	Mittari
Kiertotalous ja resurssiviisaus	5. Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	5.1 Ympäristökriteerit sisältävien hankintojen osuus hankinnoista %/ vuosi
Huoltovarmuus ja kriinsietokyky sekä luontokadon torjunta	6. Tarjoamme ilmastoviisasta, vastuullisesti ja lähellä tuotettua ruokaa	6.1 Lähiruoan (itäsuomalainen) osuus Servican kokonaisostoista %/ vuosi
Huoltovarmuus ja kriinsietokyky sekä luontokadon torjunta	7. Tarjoamme ilmastoviisasta, vastuullisesti ja lähellä tuotettua ruokaa	7.1 Kotimaisuusaste liha-, kala-, kasvis- ja maitotuotteille %/ vuosi

Kiertotalous ja resurssiviisaus

Ekologisesti kestäväillä hankinnoilla tarkoitetaan vähähiilisiä ja kiertotalouden mukaisia ratkaisuja. Hankittavilta tavaroilta, palveluilta ja rakennusurakoilta edellytetään pieniä elinkaaren aikaisia ympäristövaikutuksia.

Vastuullinen hankinta muodostuu kolmesta keskeisestä vastuullisuuden alueesta: ympäristö vastuusta, sosiaalisesta vastuusta ja taloudellisesta vastuusta. Vastuullinen hankinta varmistaa, että sisäiset ja ulkoiset sidosryhmät täyttävät korkeat standardit ja kriteerit velvoittamalla ne noudattamaan ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa lainsäädäntöä.

Huoltovarmuus ja kriinsietokyky sekä luontokadon torjunta

Tuemme paikallista ja alueellista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastoviisasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi. Vastuulliset elintarvikehankinnat edistävät luonnon monimuotoisuutta. Elintarvikehankinnoissa painotetaan laatua hinnan sijaan. Kasvisruoan lisääminen on keskeinen keino edistää luonnon monimuotoisuutta ja ilmastopäästöjen vähentämistä ruokapalvelu- ja elintarvikehankinnoissa. Luonnon monimuotoisuutta edistetään lisäksi parhaiten lisäämällä luomuelintarvikkeiden käyttöä.

Hankinnoissa tulee arvioida, millaisia ympäristövaikutuksia hankinnalla on ja voidaanko ympäristönäkökohdat huomioida asettamalla tarjouspyynnössä tuotteelle tai palvelulle ympäristöominaisuuksia koskevia vaatimuksia.

Resurssiviisaita hankintoja ovat hankinnan ostaminen palveluna, vaihtoehtoiset omistusmuodot ja tuotteiden uusiokäyttö. Hankitaan mahdollisuuksien mukaan käytettyjä ja kierrätysmateriaaleista valmistettuja tuotteita ja varmistetaan, että tuotteet ovat kierrätettäviä ja toimitetaan käytön jälkeen uusiokäyttöön. Kuopion kaupunki on sitoutunut jätteen synnyn ehkäisyyn ja kierrätys- tuotteiden käyttöön hyväksymällä jättepoliittisen ohjelman.

Esimerkkejä:

Kalustekierto-toimintamalli

Kalustekierto on Kuopion kaupungin palvelualueita koskeva sisäisen kalustekierron väylä, jonka avulla hankintaan erityisesti toimistokalusteita joko kaupungin sisäisen väylän kautta tai vaihtoehtoisesti muualta käytettynä. Kaupungin tavoitteena on tehostaa vanhojen, käyttökelpoisten kalusteiden uudelleenkäyttöä ja kierrätystä. Toimintamalli edistää resurssiviisauden ja kiertotalouden sekä jätepoliittisen ohjelman tavoitteita Kuopion kaupungilla.

Aterioiden hiilijalanjälkilaskenta

Kaupungin ja Servican yhteishankkeessa kehitettiin keväällä 2022 käyttöön otettu aterioiden hiilijalanjäljen laskentatyökalu, jonka avulla ruokien ja ruokalistan ilmastopäästöihin voidaan vaikuttaa ruokalistan suunnitteluvaiheessa ja asettaa hankinnoille vähähiilisyystavoitteita.

3.3.4 Uudistuva ja yhdessä tekevä Kuopio

Kriittinen menestystekijä	Tavoite 2023–2025	Mittari
Kestävä talous	8. Hankintaosaamisen lisääminen ja hankintayhteistyön kehittäminen	8.1 Itsearviointi toteutetaan vuosittain tukemaan organisaation hankintaosaamisen kehittämistä 8.2 Hankintafoorumien toiminnan kehittäminen: kokousten määrä/ vuosi
Kestävä talous	9. Strategisesti merkittävät hankinnat kytketään toiminnan ja talouden suunnitteluun	9.1 Hankintojen 3-vuotissuunnitelmat on toteutettu, ja ne päivitetään vuosittain vuodesta 2024 alkaen (hankintasuunnitelmat toteutettu vuositason tasolla)
Kestävä talous	10. Sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä tapa toimia ja toteuttaa huomioon otetaan tulevissa investointihankkeissa	10.1 Investoinneista 10 % täyttää vastuullisuuskriteerit

Kestävä talous

Julkisiin hankintoihin käytettävä euromääräinen volyymi on kansantaloudellisesti merkittävä, siksi hankintoja tulee organisaatiossa johtaa strategisena toimintona. Organisaation tulee tunnistaa strategisesti merkittävimmät hankintakokonaisuudet ja edistää strategisten tavoitteidensa saavuttamista hankintojen avulla. Tiedolla johtaminen ja vaikuttavuuden arviointi tukevat strategista johtamista.

Hankinnoilla voidaan edistää kestävää ja tasapainoista taloutta. Kustannustehokkuus edellyttää, että suuret hankinnat tulee suunnitella useamman vuoden aikajänteellä, jotta käytämme määrärahoja ja resursseja mahdollisimman tehokkaasti. Hankintojen suunnittelun ja suunnitelmallisuuden tulee olla osa organisaation toiminnan ja talouden suunnitteluprosessia.

Taloudelliseen kestävyysvaikutteeseen vaikuttavat myös harmaan talouden ja kartellien torjuminen sekä verovastuullisuuden ja huoltovarmuuden varmistaminen.

Kaupunki on sitoutunut strategiassa kestävä kehityksen teemoihin ja erityisesti resurssiviisautteen. Sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä tapa toimia ja toteuttaa hankkeita huomioidaan entistä kattavammin tulevissa investointihankkeissa, joissa rahoitus ja ilmastotavoitteen toimeenpano kytketään yhteen (mm. CO₂-päästöt ja energiansäästö). Tällä on suora vaikutus rahoituksen hintatasoon. Vihreää rahoitusta tullaan hakemaan investointihankkeisiin, joissa syntyy selkeitä ja mitattavia hyödyllisiä vaikutuksia ilmastolle ja ympäristölle.

Kunnan tulee strategisesti linjata omistajaohjauksellaan myös omistamiensa yhtiöiden hankintapolitiikkaa, jotta organisaatioiden hankintoihin liittyvät strategiset tavoitteet toteutuvat myös konsernitason tasolla. Ohjauksen ja seurannan keinoin varmistamme yhteisten tavoitteidemme saavuttamisen.

4 Hankintaohjelman seuranta

Hankintaohjelma on voimassa vuoteen 2030 asti ja kriittiset menestystekijät vuoteen 2025 asti. Hankintaohjelma tarkistetaan vähintään kerran valtuustokaudessa, jotta voidaan varmistaa hankintaohjelman tavoitteiden toteutuminen kulloinkin asetettuihin strategian kriittisiin menestystekijöihin nähden. Hankintaohjelman toteutumisen seuranta toteutetaan osana talousarvion seuranta osavuosiseurannassa ja tilinpäätöksessä (TargetorPro).

LIITE 1 Mittarit

Mittareiden seuranta	Lähtötaso	Tavoite-taso 2023	Tietolähde	Vastuutaho
1.1 Palvelun käyttäjien osallistuminen hankintojen valmisteluun kpl /vuosi	5 kpl/vuosi	7 kpl/vuosi	Hilma	Sansia, palvelualueet ja Tilapalvelut
2.1 Työllistämisehdon sisältäviä hankintoja kpl/vuosi	3 kpl/vuosi	4 kpl/vuosi	Työllisyyspalvelut	Työllisyyspalvelut
3.1 Hankintojen aluetaloudellinen vaikutavuus Kuopion kaupungin hankinnat yrityksiltä %	Kuopion alue 61 % < Pohjois-Savo 6 % <	Kuopion alue 61 % < Pohjois-Savo 6 % <	TAO/Ostolaskuanalyysi	TAO
4.1 Hankinnat, joissa syntyy innovatiivisia menetelmiä tai ratkaisuja Osuus kaikista kynnsarvon ylittävistä hankinnoista %/vuosi	32 %/2022	35 %/vuosi	Hilma	Sansia, palvelualueet ja Tilapalvelut
5.1 Ympäristökriteerit sisältävien hankintojen osuus kaikista kynnsarvon ylittävistä hankinnoista %/vuosi	38 %/2022	40 %/vuosi	Hilma	Sansia, palvelualueet ja Tilapalvelut
6.1 Lähiruoan (itäsuomalainen) osuus Servican kokonaisostoista %/vuosi	6,1 %/2022	10 %/vuosi	Service	Service
7.1 Kotimaisuusaste liha-, kala-, kasvis- ja maitotuotteille %/ vuosi lihatuotteet x %/ vuosi kalatuotteet x %/ vuosi kasvistuotteet x %/ vuosi maitotuotteet x %/ vuosi	%/2022 100 %/ 2022 17,5 %/ 2022 70,5 %/ 2022 100 %/ 2022	%/vuosi 100 %/ 2022 18,5 %/ 2022 75 %/ 2022 100 %/ 2022	Service	Service
8.1 Itsearviointi toteutetaan vuosittain tukemaan organisaation hankintaosaimisen kehittämistä	ei toteutettu	1 krt/vuosi	TAO/Hankinnat	TAO/Hankinnat
8.2 Hankintafoorumien toiminnan kehittäminen: kokousten määrä/ vuosi	3 krt/2022	4 krt/vuosi	TAO/Hankinnat	TAO/Hankinnat
9.1 Hankintojen 3-vuotissuunnitelmat on toteutettu, ja ne päivitetään vuosittain vuodesta 2024 alkaen	Hankintasuunnitelmat toteutettu vuositasolla	3-vuotissuunnitelmat päivitetään vuosittain	TAO, palvelualueet ja Tilapalvelut	TAO, palvelualueet ja Tilapalvelut
10.1 Investoinneista 10 % täyttää vastuullisuuskriteerit	10 %/vuosi	15 %/vuosi	TAO, palvelualueet ja Tilapalvelut	TAO, palvelualueet ja Tilapalvelut

Mittarien lähtötasotiedot ovat vuosilta 2021–2022. Hilmassa oli kilpailutettuja hankintoja 31 kpl vuonna 2022.

LIITE 2 Vaikuttavuustiedot

Hilma-palvelusta saatavat vaikuttavuustiedot

Hilmassa on vuoden 2022 alusta alkaen kysytty hankintayksiköiltä hankinta- ja jälki-ilmoituksissa erilaisia taustatietoja mm. julkisten hankintojen kestävyys, innovatiivisiin hankintoihin ja markkinoiden toimivuuteen liittyvien tavoitteiden toteutumista. Tietojen avulla hankintayksiköt voivat tarkastella organisaationsa nykytilaa ja arvioida kehittämistoimenpiteitä esimerkiksi vuositasolla.

Hankintaohjelmassa seurataan seuraavia kolmea Hilmasta saatavaa vaikuttavuustietoa:

Palvelun käyttäjien osallistuminen hankinnan valmisteluun (mittari **1.1**)

Tässä hankinnassa on huomioitu palvelunkäyttäjien tai heitä edustavien tahojen osallistuminen hankinnan valmisteluun

kyllä tai ei

Innovaatiot (mittari **4.1**):

Hankinnan valmisteluvaiheessa on kartoitettu tarve/mahdollisuudet uusiin ratkaisuihin tai niiden kehittämiseen

kyllä tai ei

Tavoiteltava ratkaisu tai sen osa on meille ostajana uusi

kyllä tai ei

Tavoiteltava ratkaisu tai sen osa markkinoille tai toimialalle uusi

kyllä tai ei

Ekologinen kestävyys (mittari **5.1**):

Tällä hankinnalla edistetään energiatehokkuutta

kyllä tai ei

Tällä hankinnalla edistetään vähähiilisyttä

kyllä tai ei

Tällä hankinnalla edistetään kiertotaloutta

kyllä tai ei

Tällä hankinnalla edistetään luonnon monimuotoisuutta

kyllä tai ei

Tällä hankinnalla edistetään kestävästä ruokajärjestelmästä

kyllä tai ei

Käytetäänkö hankinnassa Motivan, ympäristömerkkien tai EU GPP kriteerejä?

kyllä tai ei